

आधारभूत किंमत खरेदी योजनेअंतर्गत खरीप पणन हंगाम २०१९-२० मधील खरेदी केलेल्या धानासाठी केंद्र शासनाने निश्चित केलेल्या दराव्यतिरिक्त तसेच राज्य शासनाने धान उत्पादक शेतकऱ्यांना जाहीर केलेल्या रु. ५००/- प्रोत्साहनपर राशीव्यतिरिक्त धान उत्पादक शेतकऱ्यांना प्रति क्विंटल रु. २००/- प्रोत्साहनपर राशी (Paddy Procurement Incentive Support) राज्यशासनाकडून मंजूर करण्याबाबत .

महाराष्ट्र शासन

अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग

शासन निर्णय, क्रमांक: खरेदी- १०१९/प्र.क्र. १४६ /नापु २९

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक: ०४ मार्च, २०२०.

वाचा -

१. शासन निर्णय क्रमांक: खरेदी-१०१९/प्र.क्र. ९८ / नापु २९, दि. ९ सप्टेंबर, २०१९.
२. शासन निर्णय क्रमांक: खरेदी-१०१९/प्र.क्र. १४६ / नापु २९, दि. १२ डिसेंबर, २०१९

प्रस्तावना -

आधारभूत किंमत खरेदी योजना ही केंद्र शासनाची योजना असून ती शेतकऱ्यांच्या हितासाठी आहे. या योजनेअंतर्गत केंद्र शासन निरनिराळ्या पिकांच्या किमान आधारभूत किंमती जाहीर करते व आधारभूत किंमतीचा लाभ होण्याच्या दृष्टीने शेतकऱ्यांना हमी किंमतीपेक्षा कमी किंमतीने (डीस्ट्रेस सेल) धान्य विकावे लागू नये म्हणून राज्य शासनातर्फे धान्याची (एफ. ए. क्यू. धान व भरडधान्य) खरेदी करण्यात येते. महाराष्ट्र राज्यात केंद्र शासनाची "नोडल एजन्सी" म्हणून भारतीय अन्न महामंडळ काम पहाते तर भारतीय अन्न महामंडळाच्या वतीने राज्यात आधारभूत किंमत खरेदी योजनेची अंमलबजावणी राज्य शासन मान्यताप्राप्त अभिकर्ता संस्थेमार्फत करते. सदर योजनेअंतर्गत खरेदी केलेल्या धानाची भरडाई अभिकर्ता संस्थांच्यामार्फत मिलर्सकडून करून घेऊन प्राप्त होणारा सीएमआर (तांदूळ) हंगाम २०१६-१७ पासून गिरणीमालकामार्फत सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेकरिता वितरित करण्यासाठी शासकीय गोदामात जमा करण्यात येत आहे.

खरीप हंगाम २०१९-२० साठी केंद्र शासनाने धानाची आधारभूत किंमत “साधारण” धानासाठी रु. १८१५/- व “अ” ग्रेड धानासाठी रु. १८३५/- इतकी निश्चित केली आहे. चालू हंगामात धान उत्पादनाचा उत्पादन खर्च प्रत्येक बाबीत वाढला असल्यामुळे धान उत्पादक शेतकरी अडचणीमध्ये आलेला आहे. त्यामुळे या धान उत्पादक शेतकऱ्यास प्रोत्साहनपर राशी (Paddy Procurement Incentive Support) देण्याबाबत सहानुभूतीपूर्वक विचार होणे आवश्यक आहे. तथापि, केंद्र शासनाने त्यांच्या दिनांक १२ जून, २०१४ च्या पत्रान्वये, राज्य शासनाने बोनस देण्याचा निर्णय घेतल्यास आधारभूत किंमत खरेदी योजना राबविण्याची संपूर्ण जबाबदारी राज्यशासनाची राहिल व या योजनेस केंद्र

शासनाकडून कोणतीही आर्थिक भरपाई मिळणार नाही असे स्पष्टपणे कळविले आहे. तरीदेखील धान उत्पादनआच्या वाढत्या खर्चामुळे धान उत्पादक शेतकरी अडचणीत आलेला असल्याची बाब विचारात घेऊन संदर्भाधीन क्र. २ अन्वये खरीप पणन हंगाम २०१९-२० मध्ये खरेदी केलेल्या धानासाठी प्रति क्विंटल रु. ५००/- प्रोत्साहनपर राशी (Paddy Procurement Incentive Support) धान उत्पादक शेतकऱ्यांना राज्य शासनाने जाहीर केली आहे. तथापि, याव्यतिरिक्त मा. मुख्यमंत्री महोदयांनी महाराष्ट्र राज्य विधीमंडळाच्या सन २०१९ च्या नागपूर येथील हिवाळी अधिवेशनामध्ये धान उत्पादक शेतकऱ्यांसाठी याअगोदर जाहीर केलेल्या रु. ५००/- प्रतिक्विंटल इतक्या प्रोत्साहनपर राशीव्यतिरिक्त अधिकची रु.२००/- प्रतिक्विंटल इतकी प्रोत्साहनपर राशी घोषित केली आहे. त्याअनुषंगाने प्रति क्विंटल रु. २००/- प्रोत्साहनपर राशी (Paddy Procurement Incentive Support) धान उत्पादक शेतकऱ्यांना देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय -

खरीप पणन हंगाम २०१९-२० मधील आधारभूत किंमत खरेदी योजनेअंतर्गत खरेदी केलेल्या धानासाठी, केंद्र शासनाने मंजूर केलेल्या “साधारण” धानासाठी प्रतिक्विंटल रु. १८१५/- व “अ” ग्रेड धानासाठी प्रतिक्विंटल रु. १८३५/- या किमान आधारभूत किंमतीव्यतिरिक्त राज्य शासनाने धान उत्पादक शेतकऱ्यांना दिनांक १२ डिसेंबर, २०१९ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये रु.५००/- प्रतिक्विंटल प्रोत्साहनपर राशी (Paddy Procurement Incentive Support) प्रति शेतकरी ५० क्विंटलची मर्यादा पाळून धान उत्पादक शेतकऱ्यांना मंजूर केली आहे. सदर प्रोत्साहन राशीव्यतिरिक्त खरीप पणन हंगाम २०१९-२० मध्ये खरेदी केलेल्या धानाकरिता रु. २००/- प्रति क्विंटल इतकी प्रोत्साहनपर राशी (Paddy Procurement Incentive Support) प्रति शेतकरी ५० क्विंटलची मर्यादा पाळून धान उत्पादक शेतकऱ्यांना मंजूर करण्यात येत आहे.

२. वरील अतिरिक्त प्रोत्साहनपर राशी केवळ खरीप पणन हंगाम २०१९-२० मध्ये खरेदी होणाऱ्या धानासाठीच लागू राहील.

३. खरीप पणन हंगाम २०१९-२० मधील किमान आधारभूत किंमतीवर प्रोत्साहनपर राशी द्यावयाची असल्याने, खरीप पणन हंगाम २०१९-२० साठीचे धान / भरडधान्य खरेदीबाबतच्या संदर्भाधीन शासन निर्णयामध्ये नमूद केलेल्या सर्व अटी व शर्तीनुसारच खरेदी केला जाईल, याची दक्षता घ्यावी.

- १) मार्केटिंग फेडरेशन आणि आदिवासी विकास महामंडळ या दोन अभिकर्ता संस्थांकडून सुरु केलेल्या खरेदी केंद्रांवर येणाऱ्या शेतकऱ्यांचा धान हा प्रत्यक्ष शेतकऱ्यांनीच आणलेला आहे याची खातरजमा करण्यासाठी खरेदी केंद्रावर येणाऱ्या प्रत्येक शेतकऱ्यांच्या ७/१२ च्या उताराची काटेकोरपणे तपासणी करण्यात यावी.
- २) शेतकऱ्याने सादर केलेला ७/१२ चा उतारा त्यावरील जमीनीचे क्षेत्रफळ व शेतकऱ्याने विक्रीकरिता आणलेले धान याचा सरासरी उत्पादकतेशी यथायोग्य ताळमेळ घालण्यात यावा. जेणेकरून कोणत्याही शेतकऱ्यांकडून धान्याची आवक अवाजवी प्रमाणात होणार नाही.

- ३) कोणत्याही परिस्थितीत व्यापाऱ्यांकडून किंवा मिलर्सकडून खरेदी केंद्रावर धान येणार नाही, याची दक्षता घेण्यात यावी.
 - ४) जिल्हा मार्केटिंग अधिकारी तसेच आदिवासी विकास महामंडळाचे प्रादेशिक व्यवस्थापक यांचेशी जिल्हा पुरवठा अधिकारी यांनी प्रत्यक्ष संपर्क साधून धान खरेदी नियमानुसार होते किंवा कसे, याबाबत व्यक्तीशः देखरेख ठेवावी.
 - ५) यासाठी दोन्ही अभिकर्ता संस्थांमार्फत सुरु केलेल्या धान खरेदी केंद्रांवर आकस्मिकरित्या भेट देवून योग्य ती तपासणी करावी.
 - ६) धान खरेदी करताना त्यासाठी केंद्र शासनाने विहित केलेले निकष/ विनिर्देश यांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे. कोणत्याही परिस्थितीत कमी प्रतीचे (Non F.A.Q.) धान खरेदी केले जाणार नाही, याबाबतच्या सक्त सूचना खरेदी केंद्रांवरील ग्रेडर्सना देण्यात याव्यात.
 - ७) प्रत्येक खरेदी केंद्रांवर आर्द्रतामापक यंत्रे उपलब्ध आहेत किंवा कसे, याची पाहणी करून जर अशी यंत्रे उपलब्ध नसल्यास ती तातडीने उपलब्ध करून देण्याबाबत संबंधित जिल्हा मार्केटिंग अधिकारी/ प्रादेशिक व्यवस्थापक यांना सूचना देण्यात याव्यात.
 - ८) प्रत्येक धान खरेदी केंद्रावर ग्रेडर्स/ गुणनियंत्रक अधिकारी उपलब्ध आहे किंवा कसे, याची पाहणी करावी. व नसल्यास त्याबाबतची पूर्तता संबंधित जिल्हा मार्केटिंग अधिकारी/ प्रादेशिक व्यवस्थापक यांचेकडून करून घ्यावी.
 - ९) संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा पुरवठा अधिकारी यांनी देखील धान खरेदी केंद्रावर देखरेखीची चोख व्यवस्था ठेवावी व कोणताही अनुचित / गैरवाजवी प्रकार होत नाही, याची दक्षता घ्यावी.
४. अभिकर्ता संस्थेने सदर योजनेखाली शेतक-यांचे धान खरेदी करताना त्यांच्याकडील ७/१२ चा उतारा पाहूनच धान खरेदी करावे. तसेच प्रोत्साहनपर राशीची रक्कम अदा करतानाही ७/१२ चा उतारा पाहूनच सदर रक्कम संबंधित शेतक-यांना दिली जाईल, याची दक्षता घ्यावी. बिगर शेतक-यांकडून कोणत्याही परिस्थितीत धान खरेदी होणार नाही, याची संपूर्ण दक्षता अभिकर्ता संस्थांनी घ्यावयाची आहे.

शेतक-यांव्यतिरिक्त अन्य व्यक्तींकडून धान खरेदी केल्यास व अशा कोणत्याही तक्रारी शासनास प्राप्त झाल्यास संबंधित जबाबदार अधिकारी/ कर्मचारी यांचेविरुद्ध कठोर कारवाई करण्याची कार्यवाही संबंधित अभिकर्ता संस्थांनी करावी.

५. वरील प्रोत्साहनपर राशीमुळे खरीप पणन हंगाम २०१९-२० मध्ये खरेदी केलेल्या धानासाठी येणाऱ्या अंदाजे रु. २०० कोटी इतक्या अतिरिक्त खर्चास मान्यता देण्यात येत आहे.

६. सदर खर्च या विभागाच्या स्वीय प्रपंजी लेख्यातून (PLA) भागविण्यात यावा. व सदरचा खर्च मागणी क्र. एम-४, ४४०८, अन्न साठवण व वखार यावरील भांडवली खर्च, ०१ अन्न, १०१ प्रापण व पुरवठा, (०२) प्रापण वितरण व किंमत नियंत्रण (०२)(१२) मुंबई शहर किमान आधारभूत किंमत योजनेखालील भरडधान्य/धान खरेदी (४४०८०३८२) २१- पुरवठा व लेखनसामग्री या लेखाशीर्षाखाली पुनर्विनियोजनाद्वारे उपलब्ध होणाऱ्या तरतुदीमधून भागविण्यात यावा. या खर्चाची प्रतिपूर्ती सन २०१९-२० या आर्थिक वर्षात मुख्य लेखाशिर्ष २४०८०५३८ यामध्ये उपलब्ध होणाऱ्या तरतुदीमधून करावी.

७. सन २०१९-२० मध्ये दि. ०१ ऑक्टोबर, २०१९ पासून सुरु झालेल्या खरीप पणन हंगामाकरिता वरील निर्णय पूर्वलक्षी प्रभावाने लागू राहिल.

८. सदरहू शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ ३७/व्यय १० दिनांक २४.०१.२०२० अन्वये प्राप्त सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संकेतांक २०२००३०४१५०४३८५२०६ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(स. श्री. सुपे)

सहसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव.
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव.
३. मा. मंत्री, अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण यांचे खाजगी सचिव.
४. मा. मंत्री, वित्त यांचे खाजगी सचिव.
५. मा. मंत्री, पणन यांचे खाजगी सचिव.
६. मा. मंत्री, आदिवासी विकास, यांचे खाजगी सचिव.
७. मा. विरोधी पक्ष नेते (विधानसभा, विधानपरिषद)
८. मा. राज्यमंत्री, अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण, यांचे खाजगी सचिव.
९. मा. सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
१०. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई.
११. अपर मुख्य सचिव, (वित्त) महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई.
१२. प्रधान सचिव, अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग.
१३. अपर मुख्य सचिव, कृषि व प.दु.म. विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१४. अपर मुख्य सचिव (पणन), सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१५. सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१६. अपर मुख्य सचिव, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१७. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र स्टेट को.ऑप.मार्केटिंग फेडरेशन लि.,
कनमूर हाऊस, नरसी नाथा स्ट्रीट, मुंबई- ४०० ००९,
१८. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ,
आदिवासी विकास भवन, २ रा माळा, राम गणेश गडकरी चौक, जुना आग्रा रोड, नाशिक-२,

१९. सर्व विभागीय आयुक्त.
२०. नियंत्रक (शिधावाटप) व संचालक नागरी पुरवठा(गो/वा), मुंबई,
२१. सर्व जिल्हाधिकारी,
२२. सर्व उप आयुक्त (पुरवठा),
२३. सर्व जिल्हा पुरवठा अधिकारी,
२४. सर्व अन्नधान्य वितरण अधिकारी,
२५. वित्तीय सल्लागार व उप सचिव, अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग, मुंबई,
२६. उप संचालक, नागरी पुरवठा, पुरवठा आयुक्त कार्यालय, मुंबई.
२७. सहसचिव /सर्व उप सचिव/अवर सचिव/सर्व अधिकारी, अ.ना.पु. व ग्रा.सं.विभाग, मंत्रालय विस्तार, मुंबई,
२८. सर व्यवस्थापक, (महा.) भारतीय अन्न महामंडळ, ५ वा माळा, राजेंद्र नगर, दत्तपाडा रोड, बोरीवली पूर्व मुंबई-४०० ०६६.
२९. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई (५ प्रती),
३०. ग्रंथपाल, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, ग्रंथालय ६ वा मजला, विधान भवन, मुंबई. (१० प्रती)
३१. मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षांची कार्यालये, (प्रत्येकी ५ प्रती),
३२. सर्व विधान परिषद सदस्य व विधान सभा सदस्य
३३. निवड नस्ती (नापु-२९).